

Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівська обласна універсальна наукова
бібліотека»

УДК 016:78
Н 44

Жіноче обличчя Львова

Незрадлива дочка українського Відродження 60-х років XX ст. Алла Горська [Текст] : рек. список літератури / упоряд. Г.Москович; ред. Д. Дигас; ЛОУНБ. – Львів, 2018. – 16 с. – (Жіноче обличчя Львова).

*Упорядник Г. Москович
Редактор Д. Дигас*

Дизайн обкладинки С. Дикий

Видання здійснене в рамках проекту «Жіночі імена у вулицях Львова» громадських організацій «Жіночий вибір України», «Центр “Жіночі перспективи”».

НЕЗРАДЛИВА ДОЧКА УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ 60-х РОКІВ XX ст. Алла ГОРСЬКА

Рекомендаційний список літератури

© ЛОУНБ, 2018
© ВУ, 2018

Львів – 2018

Віктор ЗАРЕЦЬКИЙ.
Портрет дружини Алли Горської

Про Аллу Горську В'ячеслав Чорновіл казав: *«Вона була знищена ворогами України, апологетами комуністичного режиму. Знищена за те, що сміливо і гордо говорила правду всім в очі. Її знищили за те, що Горська була сумлінням українського народу»*. Його слова підтверджує і художниця Людмила Семикіна: *«Горська нікого не боялась, боялись її. Страх перед нею відчували всі пігмеї, що сподівалися перечекати важкі часи, сховавшись у ніші»*. А Галина Севрук, теж художниця, зауважила: *«Коли «ревнителі залізних порядків» бачили Аллу, у них починався параліч. Ця істота з космосу, або ще звідкись. Вона не вмістилася б у жодну в'язницю. Вона потрощила б там усе, порозбивала б ґрати»*. Горська жила гарячково, боялася, що може не встигнути.

Алла Горська народилася 18 вересня 1929 року в Ялті у родині не лише заможній, номенклатурній, але й пов'язаній з мистецтвом, оскільки батько, Олександр Валентинович, був одним з організаторів радянського кіновиробництва, пережив усі сталінські часи на керівних посадах у галузі кіно. Мати Олена, на відміну від чоловіка, ніколи кар'єри не робила. В Ялті вона працювала вихователкою у дитячих санаторіях, а в Ленінграді, куди перевели її чоловіка, — художником з костюмів, що надалі стало її постійною роботою.

Незважаючи на успішну кар'єру батька, Алла Горська добре пам'ятала очікування нічного арешту у другій половині 1930-х. Олександр Горський був людиною сильною, поводив себе з гідністю, його поважав навіть Олександр Довженко. Навесні 1943 року на фронті загинув брат Арсен, а влітку Алла з матір'ю евакуювалася до Алмати, де знаходилася Об'єднана кіностудія та на них уже чекав батько. У Казахстані сім'я була недовго і наприкінці 1943 року переїхала до Києва. Тут батько отримав посаду директора кіностудії і велику квартиру на вулиці Терещенківській.

Можливо, саме родинне оточення сприяло вибору Алли у професійному пошуку. З 1946 до 1948 року А. Горська навчалася у Київській художній школі імені Т. Шевченка у Володимира Бондаренка, яку закінчила із золотою медаллю. У подальшому виборі вагань не було: Горська вступила на живописний факультет Київського художнього інституту, який закінчила у 1954 році. Її вчителями були Михайло Шаронов та Сергій Григор'єв. Влітку 1952 року вона вийшла заміж за студента цього ж вузу Віктора Зарецького. Після закінчення працювала за фахом у галузі станкового та монументального живопису. Якийсь час викладала малюнок в Республіканській художній школі. Мала спільну з чоловіком художню майстерню в Києві на вулиці Філатова. У 1959 році за роботи шахтарського циклу її прийняли до Спілки художників.

Відчувала, що період «хрущовської відлиги» недовгий. Початок 1960-х років був для художниці часом напружених творчих пошуків: у техніці лінориту і малюнка створила галерею портретів: Бориса

Антоненка-Давидовича, Василя Симоненка, Івана Світличного, Євгена Сверстюка, батька, сина та ін. За допомогою графічних засобів по-новому дала трактування образів Тараса Шевченка, Олександра Довженка.

Її внесок в українське мистецтво як художниці досить вагомий. Мистецький доробок представлений десятками монументальних та живописних творів, великою кількістю графічних робіт, ескізів. Творчість митця ґрунтувалась на традиціях київської академічної школи, на народному мистецтві, на українському авангарді 1920-х, бойчукізмі, глибокому знанні світових мистецьких напрямів.

Художниця розробила ескізи до вистав «Ніж у сонці» за однойменною поемою Івана Драча, «Отак загинув Гуска» Миколи Куліша, «Правда і кривда» Михайла Стельмаха та ін. Вистави, готові до постановки, було заборонено. Алла Горська зі своїм чоловіком Віктором Зарецьким, художниками-однодумцями Григорієм Синицею, Геннадієм Марченком, Борисом Плаксієм, Володимиром Смирновим створили низку монументальних робіт, позначених впливами Ганни Собачко-Шостак, українського бароко та мексиканського монументалізму. Ці твори постали у Києві, Донецьку та інших містах України. Мистецтвознавці відзначають, що творчість її як художника починалася з опору і труднощів.

Твори художниці знаходяться у Національному художньому музеї у Києві, Національному музеї у Львові ім. А. Шептицького, Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, Музеї шістдесятництва, в одній з найбільших у світі колекцій нонконформізму на теренах СРСР Нортон і Ненсі Додж Ратгерського університету, у Музеї Берлінської стіни Чекпоінт Чарлі. Усе, як хотіла Горська: *«Я працюю, щоб було мистецтво сучасне, українське, яке представляє свій народ»*.

Як у типового представника середовища вищої партійної номенклатури, в її розпорядженні були всі дороги до «годівниці», але А. Горська вибрала власний шлях. Спрагла душа художниці відкрила для себе світ, що мав назву «Україна». Харизматичний лідер, вона

виділялася серед жіноцтва не тільки своєю вродою, довершеною фігурою, а й незалежністю, здатністю повести за собою, запалити людей на пошук правди не тільки у мистецтві, а й у житті. Алла стала одним з організаторів і активних учасників Клубу творчої молоді Києва «Сучасник» (1959-1964). Разом з «дітьми» хрущовської «відлиги» молодими поетами-шістдесятниками і майбутніми правозахисниками Василем Стусом, Василем Симоненком та Іваном Світличним була його душею, мотором.

У клубі вирували пристрасті: організація літературно-мистецьких вечорів, підготовка щорічних Шевченківських свят, дискусії, поїздки Україною задля вивчення і збереження пам'яток архітектури, театральні вистави... Молоде покоління наважилось називати речі своїми іменами вголос. У 1962 році Алла разом з Василем Симоненком і Лесем Танюком виявили на Лук'янівському та Васильківському кладовищах і селищі Биківні (Деснянський район Києва) місця поховання розстріляних органами НКВС у 1930-1940-х роках. Про це було зроблено заяву до Київської міської ради («Меморандум № 2»). Клуб ініціював розслідування злочинів сталінізму, зокрема масових поховань у Биківні, збирав інформацію. Натомість КДБ почало збирати інформацію про них.

За активної участі Алли Горської 22 травня 1963 року відбулося покладання квітів до пам'ятника Великому Кобзарю у парку Тараса Шевченка у Києві, яке стало традиційним. Цей захід державно-партійна структура сприйняла як «зухвалу інспірацію буржуазних націоналістів».

Художниця, вихована у російськомовній сім'ї, вирішує стати україномовною. Уже зрілою людиною вона досконало вивчила українську мову. З її ініціативи столичні інтелігенти перейшли на постійне використання української мови в побуті. Восени 1964 р., після усунення від влади Хрущова, «відлига» закінчилася, почалася епоха «застою». А перехід на українську став викликом системі, бо вважалося, що українською розмовляють селяни, а також ті, що отримують за неї гроші, – артисти та викладачі української мови.

Решта тих, хто говорив українською, справляли враження диваків або ворогів. Уже в 1963 р. почався тиск на інакодумців, а в 1964 р. був розігнаний Клуб творчої молоді, а його душа – талановитий поет Василь Симоненко – після побиття міліцією помер.

У 1964 році Алла Горська у співавторстві з Опанасом Заливахою, Людмилою Семикіною, Галиною Севрук та Галиною Зубченко створила в Київському університеті величний вітраж «Шевченко. Мати», який символізував прагнення до волі. «Будівничі казарм» розуміли, що майстерно створений візуальний образ може пробудити прагнення до боротьби у свідомості мільйонів людей. Вітраж було брутально, по-зłodійськи, знищено адміністрацією університету за вказівкою секретаря міськкому КПУ з ідеології. Мало хто встиг його й побачити. Скликана після цього комісія за уламками кваліфікувала його як ідеологічно ворожий, і Аллу Горську виключили зі Спілки художників, проте через рік відновили у членстві. 1965 року було заарештовано багатьох друзів і знайомих А. Горської. Цей рік став для неї початком активної участі у русі опору.

Алла Горська казала: *«У мене нема ніяких ілюзій. Хочуть – віднімуть ім'я, хочуть – одкрутять голову, хочуть – помилують. Для них наше життя – дрібниця, не варта уваги. Втомлююсь, проте, головне – аби душа не сивіла».*

16 грудня 1965 року Горська надіслала заяву прокуророві УРСР з приводу арештів багатьох її друзів і знайомих, арештованих у серпні цього ж року. Належачи до групи «шістдесятників», брала активну участь в українському правозахисному русі. Квартира А. Горської у Києві стала своєрідним притулком для політичних в'язнів. Тут зупинялися після відсидки не тільки «шістдесятники», а й колишні вояки УПА. Її творчість допомагала отримувати такі-сякі кошти, які вона передавала родичам політв'язнів чи тим, хто повертався з таборів. Підтримувала чуйним словом, з багатьма листувалася, особливо часто з Опанасом Заливахою.

Алла Горська, Іван Світличний, В'ячеслав Чорновіл були одними з головних творців мережі поширення забороненої в УРСР літератури. Через цю мережу, наприклад, поширювався роман «Собор» Олеся Гончара, стотисячний наклад якого у 1968 році було майже повністю знищено, і «Мальви» Романа Іваничука. Хоча ці книги не були забороненими, а лише небажаними. А що говорити про «Історію України», видану у Львові в 1942 році, тобто при німцях, яка одна тягнула на арешт і ув'язнення?

Навесні 1966 року, після арештів літа-осені попереднього року, у полі зору репресивних органів з'явилася смілива художниця-правозахисниця. Це були її перші відкриті сутички з органами держбезпеки. У квітні 1966 року Алла Горська подала клопотання на захист Опанаса Заливахи. Вона була присутня на процесі В. Чорновола, що відбувся 15 вересня 1967 року у Львові. І. Дзюба, І. Світличний, Н. Світлична, Л. Костенко та А. Горська написали відкритий лист, в якому вказувалося на політичну тенденційність, порушення Конституції та процесуальних норм правосуддя щодо справи Чорновола. Лист мав значний резонанс в Україні і на Заході.

У 1965-1968 роках Алла Горська виступала проти розправ над українськими правозахисниками Богданом і Михайлом Горинями, Опанасом Заливахою, Святославом Караванським, Валентином Морозом, В'ячеславом Чорноволом та ін., за що зазнала переслідувань з боку КДБ.

Певним захистом було те, що вона у групі митців виконувала монументальні художні роботи, які вважались важливими в ідеологічному плані. Зокрема, панно у меморіальному комплексі «Молода гвардія» у Краснодоні Луганської області.

У квітні 1968 року вона поставила свій підпис під листом-протестом 139 діячів науки і культури на ім'я Л. Брежнєва, О. Косигіна та М. Підгорного у зв'язку з арештами і протизаконними закритими судами над дисидентами. Лист був написаний стримано, обережно і толерантно. У ньому зверталась увага на відхід від рішень XX з'їзду КПРС, порушення соціалістичної законності. Як наслідок –

Аллу Горську вдруге виключили зі Спілки художників. А КДБ, аби розпочати нову хвилю репресій, почало поширювати чутки про існування терористичної бандерівської організації нібито керованої західними спецслужбами. Одним з її керівників називали Горську. Після введення радянських військ до Чехословаччини в серпні 1968 року ЦК КПРС прийняв закриті рішення про посилення ідеолого-пропагандистської діяльності, у тому числі доручивши КДБ СРСР посилити роботу проти дисидентського руху.

За Аллою Горською та її чоловіком Віктором Зарецьким стежили, часто демонстративно, їм погрожували. Як згадував син Олексій Зарецький, під їхнім будинком часто крутилися «топтуни». Від випадкових перехожих або невідомих попутників у транспорті можна було почути: «Ви дограстесь, ще не таке буде». За деякими дрібними ознаками було очевидно, що і телефон прослуховувався. Сусіди з комунальної квартири Червінські перед від'їздом до Ізраїлю в 1973 році розповіли, що в 1964 році співробітники КДБ установили в їхній квартирі мікрофон, спрямований на помешкання Горської і Зарецького.

Усе це було сигналом того, що готується арешт. Її викликали в КДБ як свідка на допити та на очні ставки. Кадебісти вели з нею спасенні бесіди, закликали отямитися «поки ще не запізно», переглянути своє ставлення до радянської системи: «Ви мимоволі працюєте на наших ворогів за кордоном». Ці розмови поступово переходили в погрози. Вона, одна з небагатьох, трималася до кінця принципово: не тільки не давала жодних свідчень, але й заперечувала те, що визнавали інші заарештовані.

У 1970 році Аллу Горську викликали на допит в Івано-Франківськ у справі заарештованого тоді Валентина Мороза, де вона відмовилася давати свідчення. За кілька днів до смерті висловила жаль з приводу того, що не поїхала на суд, і склала протест до Верховного суду УРСР щодо незаконності та жорстокості вироку Морозу. *«Таких жінок дуже небагато на світі»*, – пізніше сказала

про неї дружина Валентина Мороза Раїса, яка також була учасницею національного опору.

28 листопада 1970 року у місті Василькові (Київська область) за нез'ясованих обставин Алла Горська трагічно загинула. Усі її соратники були переконані, що це убивство політичне і скоєне КДБ. *«Достатньо погляду на перелік правозахисних акцій Алли Горської, щоб зрозуміти: вона багато років була очевидним кандидатом на політзону ГУЛАГу за статтею «Антирадянська агітація і пропаганда»*, – згадував Олексій Зарецький. Коли ще загалу не було відомо про загибель Горської, в одному з київських науково-дослідних інститутів працівник обкому партії цинічно заявляв перед колективом, що «націоналісти змінили тактику, організовують зборища по хатах і майстернях художників», і назвав при цьому прізвища митців Івана Гончара та Алли Горської.

А слідство, яке вела прокуратура Київської області, дійшло висновку, що А. Горську вбив її свекор через особисту неприязнь, після чого наклав на себе руки. Однак чимало фактів вказує на кадебістське інсценування: і дивна поведінка міліції, і доповідні, і речові докази, які знайшли при нібито самогубстві, і репліка, кинута офіцером на прізвище Чорний: «Убито одним ударом, професійно».

Про подвійне вбивство у світі дізналися у січні наступного року із самвидавного «Українського вісника» (№ 4), редагованого В'ячеславом Чорноволом. Він же написав і некролог. На нього посилалися радіо «Свобода» і «Голос Америки», авторитетні видання «Чикаго триб'юн», «Екран», «Америка» та ін. Поширення здогадок про політичну розправу над правозахисницею спонукало офіційний радянський Київ дати «офіційну» версію вбивства невістки «одержимим маніякальною ідеєю» свекром.

Алли Горської боялися навіть мертвої. Похорон, призначений на четверте грудня, влада ніби в інтересах слідства перенесла на сьоме грудня, насправді ж не хотіли розголосу. Виклопотаний внучкою Івана Франка дозвіл на поховання Алли Горської на Байковому кладовищі анулювали, дозволили далеко – на Берковецькому

кладовищі. Провести в останню дорогу художницю приїхали люди з усієї України, а друзі влаштували посмертну виставку творів Алли Горської у її майстерні, траурно прибраній калиною, яку понад усе вона любила.

Василь Стус на похороні прочитав присвячений пам'яті Алли Горської вірш:

**Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце України.
А ти шукай - червону тінь калини
на чорних водах - тінь її шукай,
де жменька нас. Малесенька шопта
лише для молитов і сподівання.
Усім нам смерть судилася зарання,
бо калинова кров - така ж крута,
вона така ж терпка, як в наших жилах.
У сивій завірюсі голосінь
ці грона болю, що падуть в глибінь,
безсмертною бідкою окопились.**

Колишній політв'язень, президент українського Пенклубу, головний редактор газети «Наша віра» Євген Сверстюк розповідав, що друзі навіть хотіли у мармурі увічнити такі слова про Аллу Горську: *«Вона пройшла між нами світлим добрим духом, із вірністю неофіта...»*. Історик Сергій Білокінь так сказав про Горську: *«Алла жила посеред нас, але завжди відчувалося, що вона належала до іншої породи людей. До породи титанічної, була гребенем розбурханої української стихії. Аллу було неможливо перепинити. Алла була просто велика. І от сама вона лягла до підмурівку нашої культури, там її кров»*.

Трохи більше ніж за рік, у січні 1972 року, здійнялася найбільша хвиля арештів учасників руху опору. Усіх тих, хто виступив 7 грудня

на кладовищі на похованні Алли, – Євгена Сверстюка, Василя Стуса, Івана Геля, сина Оксани Мешко Олесь Сергієнка – незабаром заарештували. Вони стали першими у пекельному колі, з якого вже не було вороття: Іван Світличний повернувся до Києва смертельно хворим, Василь Стус, уже наприкінці 1989 року, у труні. Влада лютувала, бо боялася своїх громадян, які просто прагнули жити, сповнені горінням дієвого шляхетного ідеалізму, спрямованого проти національного поневолення, блокування української культури, арештів українських митців.

Навіть після розпаду СРСР органи прокуратури й безпеки України, ігноруючи вимоги громадськості, не оприлюднили жодної інформації про загибель А. Горської. Відкрита тільки слідча справа, аналіз якої показав, що розслідування було неповним, суперечливим і велося з порушеннями слідчих норм, тобто було сфабриковане. Її кров волає до небес, бо звиряче вбивство залишається без покарання.

Але смерть не всесильна. Бо житимуть її твори на полотнах, на стінах будинків, шкіл, музеїв. Пам'ятатимуться її неситна принциповість, велика працелюбність і благородна ненависть, породжена любов'ю. 25 липня 1994 року міністр культури Іван Дзюба підписав наказ «Про відзначення 25-річчя від дня смерті визначної художниці та громадського діяча Алли Горської».

У 1991-му і 2001-му роках про Аллу Горську знято документальні фільми, встановлено меморіальні дошки на будинку, де вона жила у 1944-1970 рр., та будинку у Василькові, де знайшли її тіло. Іменем Алли Горської названі вулиці у Києві, Вінниці, Василькові, Львові.

У 1993 році іменем Алли Горської, названа вулиця у Франківському районі Львова, яка з'єднує Городоцьку з вулицею Федьковича. Її проклали у 1892 році. До 1943 року називалася Кубасевича, ймовірно, на честь Войцеха Кубасевича, який заповів усе своє майно громаді міста на створення закладу для невиліковно хворих; за часів німецької окупації – Крупнгассе, від 1944 до 1946 року вулиці повернули її колишню назву, а від 1946 р. почала називатися Міуська (від річки Міус на Донеччині).

Ця невеличка вулиця забудована переважно у стилі сецесії, яка домінувала в архітектурі міста до Першої світової війни. Парний її бік займають паркан та ятки Привокзального ринку, облаштованого у 1960 році на місці колишнього деревообробного підприємства сколівського лісопромисловця барона Грьодля. З протилежного її боку привертає увагу кам'яниця № 5, зведена у 1912-1913 рр. архітекторами Яном Кайпертом та Олександром Остеном. У міжвоєнний період тут містився власний будинок та фабрика водних pomp криничного майстра Шимона Малохлеба. Будівля є цікавим прикладом поєднання житлової та промислової функції в одному архітектурному комплексі Г-подібної планувальної структури з парадним двориком, частину якого займають клумби зі скульптурою Богоматері в центрі, яку у 1997 році скульптор С. Мельничук відновив. Вирізняється скульптурним оздобленням фасаду рельєфами на тему повстання 1794 р. під проводом Т. Костюшка, виконаними скульптором Теобальдом Оркасевичем, який у 1913-1927 рр. мешкав та працював там, та вітражем фабрики Станіслава Габріеля Желенського, який прикрашав не тільки Львів, а весь світ вітражами, а освіту здобував у Львівській політехніці. Балкон кам'яниці підтримують атланти у вбраннях яacobінців кінця XVIII століття та каріатида з пером та аркушем паперу, що мало б, ймовірно, символізувати вільнодумство чи свободу слова.

Пам'ятник на могилі Алли Горської
на Берковецькому кладовищі

*«Сьогодні – ти. А завтра – я,
і пустить нас Господь до пекла,
де нам на вічний біль – утєкла,
в смерть перелякана земля.
І тільки горстка нас.*

Василь СТУС

ГОЛОВИ. Аллі Горській

*Нєслухняні голови наголо стинають.
Зітнуть – і ходи-но без голови.
Голови стинають – шиї не питають.
Кажуть: «Так і треба, гав не лови».*

*Що за безголів'я, що життя не має
Нєслухняним головам ніколи і ніде?
Хто пильнує голову, той її не має,
А хто має голову – на плаху кладе.*

*Голову покласти – ще не значить впасти,
Горда й з пліч не падає нижче трави.
Гірше, як на плаху нічого покласти,
Гірше, браття, жити без голови.*

Іван СВІТЛИЧНИЙ

*Кожен горить на віку, як уміє:
Інший хвилину, а інший – весь вік...
Святослав КАРАВАНСЬКИЙ*

ЛІТЕРАТУРА

Горська Алла Олександрівна [Текст] // Довідник з історії України / за заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доповн. і виправл. – Київ, 2002. – С. 175.

Зарецька Т. Горська Алла Олександрівна [Текст] / Т. Зарецька // Енциклопедія історії України. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 175.

Зарецький О. Горська Алла Олександрівна [Текст] / О. Зарецький, В. Овсієнко // Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР. – Харків, 2006. – Т. 1, ч. 1: Україна. – С. 167-168.

Овсієнко В. Горська Алла Олександрівна [Текст] / В. Овсієнко, М. Хомляк // ЕСУ. – Київ, 2006. – Т. 6. – С. 309-310.

* * *

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років [Текст] / Г. Касьянов. – Київ: Либідь, 1995. – 223 с. – Із змісту: [Про Аллу Горську]. – С.18, 20, 21, 28, 29, 31, 57, 69, 70, 73, 76, 86, 87, 196, 200.

Корогодський Р. Душа українського шістдесятництва: Алла Горська [Текст] / Р. Корогодський // Брама світла. Шістдесятники / Р. Корогодський; упоряд.: М. Коцюбинська [та ін.]. – Львів, 2009. – С. 256-276.

Сверстюк Є. На могилу Алли Горської [Текст] / Є. Сверстюк // Український вісник. – Лондон, 1971. – № 4. – С. 15-18.

Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління [Текст] : історико-літературний та поетикальний аспекти / Людмила Тарнашинська; НАН України, Ін-т ім. Т. Г. Шевченка. – Київ: Смолоскип, 2010. – 630 с. – Із змісту: [Про Аллу Горську]. – С. 59, 60, 66-68, 104, 107, 120, 158, 219, 220, 254, 255, 272, 357.

* * *

Ворскло В. Змаг за волю України [Текст] : [до 25-х роковин від дня смерті] / В. Ворскло // Жіночий світ. – 1996. – № 11-12. – С. 23-24.

Горбач А.-Г. Алла Горська – визначна постать руху шістдесятників [Текст] / Анна-Галія Горбач // Наше життя. – 1997. – № 11. – С. 4. – Рец. на кн.: Червона тінь калини: листи, спогади, статті / А. Горська; ред. та упоряд.: О. Зарецький, М. Маричевський. – Київ: Спалах ЛТД, 1996. – 240 с.

Гудець Л. Вишневі листочки [Текст] : [добірка листів з архіву Алли Горської] / Л. Гудець // Дзвін. – 1992. – № 12. – С.103-109.

Зарецький О. Алла Горська під ковпаком КДБ. Антиукраїнська спрямованість спецоперацій [Текст] / О. Зарецький // Українознавство. – 2010. – № 4. – С.127-132.

Зорич Я. «У білій стужі сонце України» [Текст] / Ярослава Зорич // Жіночий світ. – 1976. – № 2. – С. 2.

Каразія Н. Алла Горська – сторінка нашої історії: (короткі спомини) [Текст] / Н. Каразія // Воля і Батьківщина. – 1997. – № 4. – С. 37-41.

Кравченко Я. Повернення Алли Горської: «на шаблях сидіти жорстко...» [Текст] / Я. Кравченко // Дзвін. – 2014. – № 9. – С. 152-155.

Левченко О. Про Аллу Горську [Текст] / О. Левченко // Визвольний шлях. – 1998. – № 9. – С. 1109-1118; № 10. – С. 1228-1236.

Певний Б. Ціна пробудження. До двадцятиріччя вбивства Алли Горської [Текст] / Б. Певний // Сучасність. – 1990. – № 12. – С. 32-51.

Сверстюк Є. Героїня нашого часу [Текст] / Євген Сверстюк // Жіночий світ. – 2003. – № 1-3. – С. 5.

Світлична Н. Про Аллу Горську [Текст] / Н. Світлична // Наше життя. – 1980. – № 2. – С. 2-4.

Стус В. Пам'яті Алли Горської [Текст] : вірш / Василь Стус // Жіночий світ. – 1976. – № 2. – С. 2; Наше життя. – 1980. – № 2. – С. 2.

Стадник Н. Червона тінь калини [Текст]: [про вист. живопису та графіки подружжя Алли Горської та Віктора Зарецького] / Н. Стадник // Шлях перемоги. – 1999. – 15 верес. – С. 12.

Танюк Л. «Усім нам смерть судилася зарання» [Текст] / Л. Танюк // Альманах УНС. – 2010. – С. 197-202.

Черкаська Г. Сорокарічну Аллу Горську кадебіст убив одним ударом. Коли дізнаємось ім'я вбивці [Текст] / Г. Черкаська // Українське слово. – 2016. – 30 листоп. – С. 3.

Шереметьєва-Дашкевич Л. Пам'яті Алли Горської, убитої 28 (27?) листопада 1970 р. [Текст] / Л. Шереметьєва-Дашкевич // Ратуша. – 1990. – 6 груд. – С. 1.

* * *

Лемко І. 1243 вулиці Львова (1939-2009) [Текст] / І. Лемко, В. Михалик, Г. Бегляров. – Львів, 2009. – 528 с. – Із змісту: [Про вулицю Алли Горської]. – С. 338-339.

Мельник Б. Довідник перейменувань вулиць і площ Львова. XIII-XX століття [Текст] / Б. Мельник. – Львів, 2001. – 128 с. – Із змісту: [Про вулицю Алли Горської]. – С. 17, 110.

Мельник І. Краківське передмістя та західні околиці Королівського столичного міста Львова [Текст] / І. Мельник. – Львів, 2011. – 388 с.: 460 іл. – Із змісту: [Про вулицю Алли Горської]. – С. 167.